

การดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ถือเป็นมาตรการที่สำคัญในระบบตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 ได้บัญญัติให้อำนาจอัยการสูงสุดมีหน้าที่ในการดำเนินการพิจารณาสำนวนและฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่การพิจารณาสำนวนโดยไม่ฟ้องคดีนั้น เป็นเพียงการบัญญัติให้อำนาจอัยการสูงสุดยับยั้งสำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งมา หรือถึงขั้นไม่มีอำนาจยับยั้งสำนวนการที่คณะกรรมการไต่สวนหรือองค์คณะผู้พิพากษาส่งมาเลย ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจของอัยการ กอปรกับการที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทนได้นั้น เป็นการขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในประเทศไทยอีกด้วย นอกจากนี้บทบาทในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของอัยการสูงสุดก็ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติอีกหลายประการ จึงควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้อำนาจอัยการสูงสุด โดยบัญญัติหลักในทางปฏิบัติของอัยการสูงสุดให้ชัดเจน เหมือนกับการบัญญัติการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการทั่วไป

ในกรณีที่คณะทำงานร่วมระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับอัยการสูงสุด ไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการฟ้องคดี แต่ด้วยสถานะและอำนาจหน้าที่ที่ดียิ่งกว่าจึงต้องตีความว่าข้อยุติของคณะทำงานเป็นเพียงความเห็นที่ไม่ผูกพันอัยการสูงสุด และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำให้เกิดข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องให้กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทางคดีดำเนินต่อไปได้อย่างไม่ติดขัด จึงควรหาข้อยุติให้ได้โดยให้มีการชี้ขาดตั้งเช่นคดีอาญาทั่วไป และกำหนดสถานะและอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานให้เหนือกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุด เพราะถือเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาความจริงอันเป็นหลักการของระบบไต่สวน ส่วนการชี้ขาดข้อยุตินั้นควรกำหนดให้เป็นอำนาจเฉพาะตัวของอัยการสูงสุดโดยตรง เนื่องจากอัยการสูงสุดต้องรับผิดชอบต่อสำนวนในการฟ้องคดี แม้ว่าอัยการสูงสุดจะเป็นข้าราชการฝ่ายบริหารและอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีก็ตาม แต่เป็นฝ่ายบริหารที่มีลักษณะพิเศษและมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและนักการเมือง

การเปิดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้งทนายความฟ้องคดีแทนได้ เป็นการดำเนินคดีโดยเอกชนอันขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงควรแก้ไขกฎหมายโดยตัดข้อความดังกล่าวออก และบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีแทนให้ทุกเรื่อง หรือแม้แต่หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะฟ้องคดีเองก็ควรจะให้อัยการสูงสุดดำเนินคดีในศาลให้แทน แต่ทั้งนี้ มิให้ถือว่าเป็นการให้อำนาจฟ้องร้องและดำเนินคดีในฐานะอัยการสูงสุด โดยจะมีลักษณะคล้ายอัยการอิสระ (Special Prosecutor) ของสหรัฐอเมริกาในการดำเนินคดีถอดถอนนักการเมือง (Impeachment) และแม้ว่าอัยการสูงสุดจะต้องดำเนินคดีแทนให้ แต่การดำเนินคดีในศาลภายหลังจากฟ้องแล้วควรบัญญัติเพิ่มเติมให้ อัยการสูงสุดสามารถจะดำเนินการอย่างไรก็ได้อยู่ในดุลพินิจที่อัยการสูงสุดจะเห็นว่าถูกต้อง